

MALI ISTRANIN

GOD. V.

TRAVANJ 1934.

BROJ 8.

Mala pošta

Približava se konac školske godine, a mnogi pretplatnici još uvijek nijesu izvršili svoju dužnost prema listu. Lijepo stoga molimo sve dužnike, da nam odmah pošalju zaostalu pretplatu.

Gg. pak povjerenike molimo da srede svoje račune i svakako još prije svršetka školske godine obračunaju primljene primjerke.

Tko nema naše čekovne uplatnice može ju nabaviti na svakoj pošti. Broj ček. računa MALOG ISTRANINA je 36.855.

U posljednjem broju našega lista bila je štampana pjesma našeg istarskog pjesnika R. Katalinić Jeretova »Moja poruka«. To je stara Katalinićeva pjesma i prenijeli smo je iz zbirke »Primorkinje«, štampane 1897. Pjesma je iz onih vremena, kad je kod nas u Istri bila jaka borba između Hrvata i renegata i ova pjesma Katalinićeva bila je oštra poruka nekom odmetniku. Prema današnjim prilikama u Istri, gdje novi gospodari ne čine razlike između Hrvata i Slovenaca, već obojicu zovu imenom Slav o (kad ne vele »Schiavo«-rob) i obojicu nastoje iščupati, kao neki otrovni korov sa rođene grude, mi smo opet donijeli ovu staru i jaku pjesmu, podesnu za deklamaciju, da bude opet oštrom porukom istarskih Hrvata i Slovenaca tudinu, i zamijenismo zato riječ Hrvat sa Slaven. U pjesmi ostavismo i stari pravopis.

Vinko Ožeg, Radovan. Mi vidimo Vaše napore i od sreća smo Vam zahvalni za trud koji ste si dali. Prilike su teške, znademo, ali što ne ide, ne ide! Uostalom i 20 primjeraka je lijep broj, a poznavajuć Vas po Vašem dosadašnjem radu, uvjereni smo da ste i u sreća one siromašne djece, koja list ne mogu kupovati, ulili mnogo ljubavi do one naše nesretne, ali drage zemlje. Lijepo Vas pozdravljamo!

Stipišić Jako, Bol. Tvoja je pjesma lijepa i vidi se da imaš osjećaja, ali još nije sasvim savršena. Srok je šepav i na to valja da osobito paziš, kad već hoćeš da pjevaš u sroku. Ne zamjeri, dara imaš, ali daj si malo više truda.

Luznar Silva, Sušak. Sve u svoje vrijeme. Kod nas nijedan prilog ne propada, sve čuvamo, nešto i po godinu dana. Pjesma Vladimiru Gortanu doći će na red u oktobru, kada pada godišnjica njegove tužne pogibije.

MALI ISTRANIN

GOD. V. ZAGREB, TRAVANJ ŠKOL. GOD. 1933./34. BR. 8.

Radoslav Kovač

Bakica

Naša je bakica umrla pred 20 godina ali kao da je još i sada živu gledam. Dobrota joj je sijevala s lica. Da sam kipar pa da moram izraditi kip »Dobrote« isklesao bih moju bakicu.

Brinula se za nas: da ne ostanemo gladni ili da nam se što ne dogodi, da se ljeti ugriyani poslije igre ne napijemo hladne vode a zimi da ne prezebemo. Voljela j i susjedovu djecu koja su se dolazila k nama igrati. Oni su je zvali »Naša bakica.« Bio sam ponosan što imadem tako dobru bakicu.

Za svako je dijete imala samo lijepu riječ, koji mali darak. Zauzimala se za tuđu djecu kada bi ih roditelji htjeli tući. Govorila bi onda roditeljima: »Nemojte, ljudi Božji! Djeca su djeca. I stariji pogriješi pa kako neće dijete. Ni mi nijesmo bili bolji kada smo bili mali.« Tako je mnogo puta utišala srdžbu roditelja. Djeca joj to nijesu zaboravila.

Jedno po podne susjedov Ivo nešto skrivio ocu pa ga je htio tući. Ivo smugne preko plotu u naše dvorište, uhvati bakicu za suknju i plašnim glasom zamoli: »Nedajte me, bakice!« »Čekaj dobićeš kada se vratiš!« grozio mu se otac preko plotu no Ivo je mislio da je bolje dobiti batine kasnije nego prije i nije se žurio kući. Kada se već dobrano smračilo nije bilo druge morao je kući. »Hajde samo, Ivo«, bodrila ga bakica »neće ti otac ništa«.

Tek što smo sjeli da večeramo, uleti Ivin otac i pita za njega. »Pa otišao je kući« veli bakica. »Nema ga« odgovara Ivin otac. »Da se nije djetetu što dogodilo!« uznemiri se bakica. »Hajde, da ga potražimo!« Bakica se ogrnula rupcem te izašla s Ivinim ocem. Prikrio sam se iza nju. Pretražismo cijelo dvorište, staju, dozivali ga, pitali susjede ali Ivo nema pa nema. Kao da ga je progutala crna noć. Kad je bakica prolazila uz kotac a u kocu neko hrče. Znala je da susjed nema svinja. Zaviri unutra a u jednome kutu stisnuo se Ivo, zaspao i hrče.

Svaki dan iznenadila nas bakica kakvom užinicom. Biralu je ono što je znala da mi volimo. Jedamput pristavila šećer na štednjak pa kada se rastopio da su se za kuhaču vukle svilene niti, usula unutra kriške jabuka, krušaka ili narande. Mi (ja i moj brat) jako smo voljeli tako ušećereno voće. Drugi put je metnula kriške kruha na štednjak da se malo isprže, pa ga namazala s masti i posolila.

Prvo voće s trga kušali smo, a kada se kuhač pekmez bili smo vrlo veseli jer nam je bakica uvijek dosta ostavila u zemljanoj zdjeli pa smo strugali jedan kašikom drugi kuhačom.

Ljeti, poslije objeda, morali smo ići spavati. I bakica je drijemala. Kada smo se odmorili skupili se u našem dvorištu drugovi iz susjedstva da se igrano. Bakica je sjedila pod orahom i plela čarape. Kad bi se igrali skrivačice i došao red na mene da žmirim, zagnjurio bih glavu duboko u mekano bakičino krilo i šanno joj:

»Bakice, gdje je ko?« a bakica je umjela tako tihu šanutu da nije niko čuo:

»Za drvima« ili »u staji« već prema tome gdje se ko najbliže sakrio. Ja bih onda išao tražiti najprije na drugo mjesto da se onaj za drvima ne dosjeti da mi je šanula bakica a onda išao oprezno tamo kamo mi je rekla bakica, samo malo zavirio iza drva ili u staju pa odmah bježio brzo bakici da me ne preteče onaj koga sam našao. Taj je onda žmirio mjesto mene.

Igrali bi se dok nije sunce duboko utonulo za orah a kada se već hvatao prvi sumrak i ulicom se palile prve svjetiljke, prekinula bi bakica našu igru: »Dosta je, djeco, igre za danas. Već je kasno. Večerati pa spavati!«

Bakica je strepila nad nama. Pazila je da nam se šta ne dogodi. Na cesti pred kućom se nijesmo smjeli igrati jer su me jedamput oborile dvokolice. Bilo je to u ljetno predvečerje. Spuštao se prvi mračak. Igrali smo se »Crnog muža«. Ja sam bio crni muž i stajao nasred ceste. Na pločniku, s jedne i druge strane ceste, stajali su moji drugovi. Vikao sam glasom koji ulijeva strah u kosti: »Ja sam crni muž, ko me se ne boji?« »Ja, ja, zagrajaše svi pa jurnuli preko ceste jedni ovamo, drugi onamo, a ja se mučio da koga uhvatim pa da bude crni muž mjesto mene. Kod te igre uzdigli smo takvu prašinu da se nije vidio ni prst pred nosom. Najedamput uletj u taj oblak prašine neki biciklista, naleti na mene, obori me i sam padne preko mene. Ja zavrishuh kao da me kolju. Bakica je bila naslonjena na kapiju i razgovarala sa susjedom. Kraj nje je bila prislonjena metla kojom je mela pločnik pred kućom. Kad je čula moj vrisak, pograbila je metlu pa udri po vozaču koji se koprcio da se izvuče ispod dvokolica. Udarala je po njemu dok nije slomila držak metle. Vozač se brzo popne u dvokolica i odjuri.

Nije samo ona strepila nad nama. Bojali smo se i mi za nju. Jednom smo se vozili od ujaka kući u dvojim kolima. U prvima: moji roditelji, brat i ja, a u drugima za nama: bakica, ujak i teta. Ta su druga kola bila starinski kales na visokim kotačima. Neprestano sam se ogledavao da vidim kako se vozi moja bakica. Kad su se njezina kola na jednom zavoju nagnula, pobjao sam se i zaplakao: »Moja će se bakica izvrnuti!« Nijesu me mogli umiriti. Htio sam da budem kraj nje. Tek kada su me prenesli u bakičina kola primirio sam se jer sam bio uvjeren da joj se ne može ništa dogoditi dok je ja čuvam. Zimi nas je bakica posjela na prozor pa nas čuvala. Gledali smo kako vani prši sniježak, promatrali gladne ptičice kako skakuću na cesti i kupe se pred trgovinom, gdje su prije stajale saone, da pokupe preostale mrvice sijena. Neke bi od njih, prestrašene prolaznikom, prhnule na telegrafsku žicu i otrusile s nje snijeg koji je kao bijela prašina padao onda na zemlju. Na časak bi bakica otvorila i vanjski prozor da nam pokaže kako je vani zima. Naši

mali prstići vukli bi tada po smrznutim ružama a one se rastapale od topline našega tijela a mi bi onda tim mokrim prstićem gladili bakicu po licu. Ona se stresla tobože od zime i odmah zatvorila prozor. Kad je bilo sunčano zimsko po podne smjeli smo izaći da se malo sanjčemo. Vratili smo se prozebli, mokre obuće i dotrčali u sobu k bakici. Ona nam brzo izula cipele i mokre čarape, odnesla ih u kuhinju sušiti nad štednjak pa nam skuhala čaj da se ugrijemo.

Posjedali smo uz toplu peć kraj bakice i grijali otečene, crvene ruke. Bol nam se zavukla pod nokte i mi bi zaplakali. Da nas umiri, bakica bi nam štogod pričala. Umjela je tako lijepo pričati. Vani je tamnilo nebo; spuštao se sumrak. U sobi su nestajali ormari, stolovi i stolice. Progutala ih tama. Kroz režak vratiju krao se plamićak iz peći i veselo plesao na stropu. A bakica je još uvijek pričala. Vratio se i otac iz ureda a majka je dogotovila večeru. Zapalili su svjetiljku u sobi. Išli smo večerati. Tako je prošao dan.

Prolazile su godine. Mi smo izrasli u momčiče a bakica se sve više grbila k zemlji. Pritisle je godine. Proživljela ih je osamdeset i četiri. Zadnju godinu svoga života preležala je u krevetu. Pomalo joj se gasio život. Jedne noći probudi me jako hrkanje iz bakičine sobe. Pomislih: »Kako bakica čudno hrče!« Probude se i roditelji pa otrče do bakičina kreveta. Bakica je bila u smrtnome hropcu.

Položili su je na odar. Ja sam je vjerno čuvao. Susjedi, jedni su dolazili, drugi odlazili, postajali časak kraj odra, prekrstili se, šaptom izmjenili po koju riječ pa izilazili. Usput me pogladili po glavi: »Ode tvoja bakica!« Sjedio sam kraj odra, nijem od bola, od časa do časa prosjekla mi mozgom misao: »Nema više bakice!« Tada bih zajecao.

Drugi dan su je pokopali. Kad su iznijeli lijes, metnuli na nj pokrov i čavlima ga zabili, osjetio sam da se rastajemo za uvijek i da se više nikada nećemo vidjeti. Bilo mi je teško, jako teško. Uхватih se za lijes i jeknuh: »Bakica. Dobra moja bakica!«

Kod sprovoda su bili i moji drugovi. Nikada još ih nijesam vidio tako tužna lica, i tako sjajnih očiju. Nosili su vijenac crvenih ruža sa crnom trakom na kojoj su bila naljepljena zlatna pismena: »Našoj dobroj bakici — zahvalna djeca.«

Dosta je!

Dosta je patnja i boli,
Nasilja, plača i grijeha

Dosta se krvi već proli
Izriga paklenskog smijeha....

Čaša je prepuna žuči
Veriga, ropstva i srama,
Dosta već čeka bez luči
Istra, sirotica, sama...

Braćo, zar još nije vrijeme
Da svoje proslavimo pleme
Da s Učke kliknemo pravo:
Istro slobodna, zdravo!

Krk

Jerko Oršić

Sirotinja *

Čim je zakipjela voda, bacila je stara Luca u kotlić soli i zamiješala je palentu. Miješajući kratkim drvenim štapom, izdjelanim drškom odbačene metle, sipala je lagano, šaku po šaku, kukuruzno brašno u vodu.

Vatra je na ognjištu veselo pucketala. Plamen je poput crvenih jezika lizao kotlić sa svih strana. »Komoštre« su zveckale, a čadja se s njih tresla i padala ko sitna prašina, skoro nevidljiva po ognjištu... To zapravo ni nijesu bile komoštre, nego lanac, o koji se nakad vezivala nečija pašćad, a djeca ga negdje u selu pobrala, donijela kući i upotrebila za komoštre... Kad su izgorjeli suharci, zahvatila je vatra i mokra drva, koja stadoše dimiti, a dim, ne mogav se dignuti kroz dimnjak, jer ne bijaše nape, razišao se po kući i ujedaio djecu za oči, da su od silnih suza jedva gledala...

Lucina jedina kći, Kata, sjedila je na škrinji kraj postelje, prekrstila ruke na krilu i žalosno zurila u vatru na ognjištu, oko kojeg se stisnuše, ko dva pileta, bosonogi, dva njezina mala brata. Stariji je upravo bio počeo oblačiti tijesne neke i kratke hlaćice, no ne mogav ih sam zakopčati, ostavi ih onako otkopčane, tako da mu je otraga ispala bijela košuljica i visjela poput kakve neobične pregačice...

Velika je bijeda vladala u toj potleuñici.

Žalosno je gledala Kata. To joj je danas posljednji dan kod kuće. Sam Bog znade, hoće li ikad više vidjeti tu kućicu, u kojoj je proživjela toliko ružnih, ali i lijepih i ugodnih časova... Do nje je na škrinji ležao zavežljaj i u njem dva, tri para bječava, koje je sama splela, dvije košulje i još jedna suknja za svakidan. To joj je bila sva imovina, što ju je nosila od kuće. Oči joj bijahu pune suza, ali se svladavala i nije plakala.....

»Što ćeš, dite moje,« govorila je stara Luca, »teška su vremena. Jedamput smo se mi siromasi prehranjivali kod bogatijih kmetova. Mi žene pomagale bismo njihovim ženama prati i kuhati, pomele bi im kuću ili napojile svinje, ili, ako je baš trebalo, pošle bi i grabljati i tako smo uvijek po nešto zaslužile... Uveče bi donijele kući, pod pregačom, šaku

*) Iz zbirke istarskih pripovijesti »Kad se užge mlada krv...« Knjiga je izašla u Trstu 1928. god.

brašna, tanjur graha ili vrećicu krumpira, a hljeb kruha stalno. Muževi bi polazili na nadnicu, najeli bi se i napili i donijeli uvijek po koji groš. No danas je zlo. Tko ima u kući muškoga, još, još, nekako prolazi, ali mi sirote, same žene, ne možemo nikako naprijed...«

Stara je Luca ušutjela, jer su je gušile suze, a nije htjela, da to pokaže, da ne bi Katj bilo još teže. Ostavila je »vrnjaču« u kotliću i digla pregaču, tobože da obriše nos, a zapravo da prodje njome preko očiju i otare kradom suze.

»Božji dim, kao samo grize oči,« reče kao da joj je tobože dim natjerao suze na oči.

Djeca su šutjela, čučajući na ognjištu i ništa ne pitajući. U kući je bilo sve tiho, čulo se samo, kako pucketaju crvi u trulom panju za vatrom i kako kaša u kotliću šumi i klokoće. Šutjela je i Kata...

»Berba je prošla,« započne opet Luca, »za koji će dan i zima na vrata, snijeg će zamesti, pa ne ćemo moći ni iz kuće. Biti će velikoga glada, nigdje se ne ćemo moći ništa zaslužiti, a kmeti nemaju novaca, jer ne mogu vina prodati; tko ima žita štedi. Žene više ne daju hljebove, kao nekad. Bojim se i pomisliti na sve ono zlo, koje će doći.«

I opet prestane, da ne bi zaplakala.

»Ja te, dijete moje, ne tjeram od kuće, ali vidiš i sama, da se više ne može dalje. I onih par lira, koje si zaslužila sad za berbe, morat ćeš mi ostaviti za tu djecu, da mi preko zime ne poumiru od gladi. Ti uzmi sobom onoliko, koliko ti treba za brod do Trsta, pa podji u ime Božje da tražiš službu. Znam, da je tuđi kruh žuk i da ima devet kora ali za siromaha valja da je svaki dobar.

Ponovno je stala miješati i nekud žalosno i srdito udarati vrnjačom po dnu crnoga kotlića.

»Jao mamo, kaša curi!« poviče najednom onaj najmladji i pokaza prstom na dno kotlića, na kom se bješe napravila rupica, kroz koju se procijedila rijetka kaša i padala na vatru...

»O Bože pomози i Majka Božja trsatska! Još nam je ta nesreća falila. Sad nemamo više ni u čem kuhati...«

Stara Luca pograbi kotlić, žurno ga ponese na škrinju tik do Kate i pritisne ga na neku krpnu, tako da je zatvorila rupu, pa kaša nije više mogla curiti.

»A daj, Kato, izvadi žlice, a ja ću dotle držati kotlić, da se ne prevrne.« reče stara Luca, a Kata počne pomalo dizati pokrov škrinje, da izvadi žlice. Nijesu imali ni stola ni stolaca. Postelja sa slamnjačom, napunjenom lišćem, s dvije prtene plahte i starom jednom ponjavom, pa škrinja i bršljiva jedna klupa, bilo im je čitavo pokućstvo...

Ni kućica nije bila njihova. Jednom je to bio kotac za svinje, koji im je prepustio Mate Bratović, da uzmognu u njem stanovati. Zato su mu one dvije morale odraditi svakog mjeseca po dvije nadnice kopanja ili što slična...

Djeca su jedva čekala, sa žlicama u ruci, da se kaša malo ohladi, pa da započnu jesti. Naskoro se je i ohladila, pa se nije čulo ništa do struganja žlica po kotliću. Katu nije bilo volja jesti, staru Lucu još manje, tako da su djeca pojela skoro pun kotlić.

»Valja da ideš, kćeri moja!« javi se stara, »da ne zakasniš na brod...«

»Jao, majko, meni je teško poći samoj u tuđi svijet, među tuđe ljude, gdje me nitko ne pozna i ne razumije,« oglasi se sad Kata i stane plakati. Više nije mogla izdržati...

I stara Luca je sad glasno zaplakala.

»Naviknut ćeš se, dijete moje. Ružno će ti biti samo prvi dan, a poslije ne ćeš htjeti više ni kući dolaziti.«

»Pa baš u Trst; ne znam ni riječi njihove. A Bog zna, hoću li naći odmah službu...«

»Sve ćeš naučiti, sve, kćeri moja, a službu ćeš naći, kad hoćeš. Kažu, da gospoda uvijek traže sluškinje...«

Konačno se Kata gane, poljubi ponajprije majku, pak djecu, pa opet majku u oba obraza, uzme sa škrinje zavežljaj i izidje iz kuće. Pošla je par koraka, pa se okrenula neprestano plačući, dok se na pošjetku ne izgubi u magli na cesti prema Poreču, kuda se otputila na brod.

Stara je Luca trla crvene oči umazanom pregačom... Djeca se stisnula uz nju na vratima i gledala za sestrom, koju Bog zna hoće li ikada više vidjeti. A vide li je ipak, tko zna, kakova će biti...«

Ernest Radetić

Pjesme istarskoga prognanika:

Hljeb zatočenja

Dok na zidu motovunskom sjede,
Ko već davno, mletačka gospoda,
Veli Jože opet vole vòdà,
Kopa, ore i kruh crni jede.

I on misli: Gorka kora ta je
Ko ni jedna. Jer on ne zna da je
I najbolji hljebac zatočenja
Ljut ko pelin, tvrdi od kamenja.

Vladimir Nazor

Bolja knjiga od zabave

Zabava je krasna,
Mladom srcu godi
U veselju proći,
U božjoj slobodi.

I narav je divna:
More, šume, polja,
Al za mladu glavu
Još je knjiga bolja!

Barba Riko

»Samo naprijed, družice,« čavrljao je Jožič, zanovijetajući svojim pričanjem Klokku koji se već bio i umorio. Nije šale: klipsali su tako cijelog prije podneva, i gladni i žedni, po beskonačnim južnoafričkim pustarama. »Upali li nam ovo putovanje, vratit ćemo se kući kao milijunari, najluksusnijim parobrodom, i živjeti kod kuće gospodski.«

»Pah!«, mahnuo je posprdno Klok rukom, jer više nije znao ništa reći, a li je mislio u sebi: no, baš si pogodio, Klok i Jožič milijunari, kao da se to jedno s drugim može složiti.

»Kakav pah!« ljutio se pomalo Jožič na majmuna, »što se ti smiješ? Ne znaš li, gdje se sad nalazimo i kuda idemo? U Africi smo, a krećemo prema dijamantnim poljanama, gdje u pijesku leže silna bogatstva. Nego što ja to tebi pričam, što ti znaš o zemljopisu, o trgovini i vrijednosti robe. Tebi bi bila milija šaka kukuruznih zrnaca, nego li zdjela dijamanta...«

»He-he-he« kreveljio se od smijeha majmun zabavljajući se svojim mislima: podje li ovako dalje i ne nadjemo li u pustinji hrane i ti ćeš radije uzeti šaku kukuruza nego čitavo brdo dijamanta, koje ne možeš gristi...

Konačno je i Jožić prestao pripovijedati. Spopao ga umor. Vrućina silna, nigdje ljudske naseobine, a cilj njihova putovanja dalek. A k tome svaki se čas pojavi po koja divlja zvjerka, ispred koje se moraju sakrivati, jer sa sobom bome nijesu uzeli nikakva oružja.

Podje li ovako dalje moglo bi im se zbilja svašta dogoditi.

»Uostalom čemu da razbijamo glavu, Bog koji se brine za ptice nebeske, koje nitj oru, niti žanju, a ipak jedu, pobrinut će se valjda i

za nas,« reče na koncu Jožić htijući time utješiti i sebe i umornog majmuna.

Tek što je to dorekao eto ti belaja: u daljini opaze neku strašnu životinju, koja je vitlajući prašinu, poput najbržeg konja jurila prema

njima. Na glavi joj ogromni rogovi, kojima je prijetila da će ih probosti.

»Spasavajmo se« kriknu Jožić, »to ti je gnu, pola konj, a pola bivol, bježi Klok kuda možeš.«

Što bi okom trenuo skoči majmun uza sav umor, ko strijela na jedno stablo, a Jožić, vješt penjač i on, žurno za njime. Jedva se smjestiše na granju, drhćući od straha, kad li projuri mimo njih razbješnjeli gnu, koji je puhao iz nozdrva kao zmaj.

»Hvala Bogu, ovome smo izmakli«, poveselio se Jožić i baš je htio da se komotnije smjesti na grani i otpočine malo u hladovini, kad li vrisne iza glasa, ko da ga deru: »Klok, propadosmo!«

Klok se obazre i ima što vidjeti: medju granjem, a ma baš pred njima, ispružila se krvoločna jedna pantera, koja se bila pritajila medju lišćem vrebajući na plijen. Tako ona uvijek radi, kad se sprema na navalu. Mora da je negdje u blizini bila kakva životinja na koju se spremala da ju napadne. A sad su joj ko iz neba banula naša dva junaka. Eh, sad će njima da omasti bradu. Zelene joj se oči zasvjatlucale, brk joj zaigrao, zijevnula je pohlepno i obliznula se.

»Dolje, Klok, za mnom!« krikne Jožić, pustj granu i ljosne ko vreća na zemlju, a Klok u istom času: bum! tresne i on.

Oho, što je to pod njima? Na što su to ljesnuli, ko na nekakve pernate vreće?

Nijesu se ni oporavili od pada, kad li osjete, kako se te dvije pernate vreće strelovitom brzinom digoše i jurnuše poput strijela po ravnici.

Što je to bilo? Dva lijepa, velika afrička noja, na koje se bila ustremila ljuta pantera, od straha pred pogibelju polegoše se na pijesak i turiše, ko pravi nojevi, glave u pijesak. A pantera se upravo spremala da ih zaskoči, ali joj naša dva junaka poremetiše račune. Dojurio gnu, oni skočili na stablo, pantera se smela, ne znajući koga da prije zaskoči, oni ljesnuli o zemlju i pali baš na nojeve, a nojevi poplašeni odjuriše ko najbrži konji.

»Hura, drži se majmune!« vikao je Jožić sav sretan, što su na taj način, iako uz mnogo straha i uz životnu opasnost došli do jeftinog a toli izvrsnog prevoznog sredstva.

Kloku nije trebalo dvaput reći. Omotao je lijepo rep oko nojeva vrata i siguran u neobičnom sedlu jašio je kao najvještiji jahač.

Odmicali su ko da ih vile nose.

Jožić se ubrzo dobro raspoložio i snašao se od prvog straha. Zbijao je šale i svaki čas nešto Kloku dovikivao.

»Hijo-hijo! Na ovakovom hatu još nijesam jašio. A što se ti, Klok, držiš tako kiselo? Ne prija ti jahanje? Pa kako ćeš onda sudjelovati do godine na konjskim trkama u Zagrebu? Ili znaš što, Poći ćemo u Sinj, da sudjelujemo na sinjskoj Alci, ha?«

»Ha-ha-ha! Baš si pravi neozbiljan deran,« mislio je u sebi Klok i razvagano se na nojevima ledjima...

Oko podneva stigli su već do prvih naseobina...

Doista Bog svojih ne ostavlja! Kad su ovaj put iznijeli živu glavu, onda se za njih ne trebamo tako bojati.

Zarez

Zarez, ta mala i jedva vidljiva crtica, do koje mnogi moji mali suradnici ne drže mnogo, zauzimalje među razgocima prvo i najvažnije mjesto. Tko želi da njegova misao bude svakome jasna i razumljiva, valja da posveti naročitu pažnju interpunkcijama, a napose zarezima. U povijesti imade sva sila primjera, koji dokazuju, kako je često samo jedan krivo postavljeni zarez bio od presudne važnosti ne samo za pojedince nego i za čitave narode.

Priča se tako o jednom perzijskom kralju, kako je prije nego što će u rat zatražio savjeta u delfijskom proročištu. Dobio je ovakav odgovor: Pošao vratio se nije poginuo u ratu On je shvatio taj odgovor ovako (pazite na zareze!): »Pošao, vratio se, nije poginuo u ratu« i uvjeren da ne će poginuti u ratu, nego da će se živ vratiti, navijestio je Greima rat i navalio na njih s nebrojenom vojskom. Međutim je bio potučen do nogu i poginuo je i on i sva njegova vojska. Pa zar ga je dakle proročište prevarilo? Nije, nego on nije na pravo mjesto postavio zareze. Proročica mu je naime odgovorila ovako: »Pošao, vratio se nije, poginuo u ratu«, a to imade, kako vidite, sasvim drugo značenje..

Ili čujte, kako je jednom, koji je bio osuđen na smrt, samo jedan mali zarez spasio život. Njegov odvjetnik podnio je caru molbu za pomilovanje. Međutim molba nije bila uvažena i car je na molbu napisao ovo riješenje: »Pomilovati nipošto, izvršiti osudu!« Međutim što se dogodilo? Dvorska kancelarija prepisujući carsko riješenje brzojavila je sudu ovako: »Pomilovati, nipošto izvršiti osudu!« Sud je, dakako na temelju ovakvog riješenja obustavio izvršenje osude i tako je samo jedan mali zarez spasio život osuđeniku.

Do kakovih smiješnosti može dovesti krivo postavljanje zareza, najbolje će nam objasniti ovih par primjera. Nekom se čovjeku izgubio

pas. Uzeo čovjek komad papira i napisao na njem ovo: »Izgubio se pas kratka repa, dugih ušiju od Jelačićeva trga do Mesničke ulice.« Ljudi se snebivali, čitajući oglas, kakav je to čudan pas dugih ušiju od Jelačićeva trga do Mesničke ulice. Da je metnuo samo jedan zarez iza riječi »ušiju«, svatko bi bio razumio, da je pas bio dugih ušiju i kratka repa i da se je izgubio na putu od Jelačićeva trga do Mesničke ulice.

Zamislite si opet kako biste se iznenadili, da jednog dana pročitate u novinama ovu čudnu vijest:

»Vojskovoda se uputio na čelu svoje vojske, u paradnoj uniformi na glavi, generalska kapa na nogama, visoke čizme u ruci, izvučena sablja.....«

Kakav je to bio vojskovoda, koji je imao paradnu uniformu na glavi, a generalsku kapu na nogama i visoke čizme u ruci. A pogledajte evo kako je odmah sasvim drukčiji smisao te vijesti, ako zareze postavimo na pravo mjesto:

»Vojskovoda se uputio na čelu svoje vojske, u paradnoj uniformi, na glavi generalska kapa, u ruci izvučena sablja...«

Nemojte dakle, dragi moji mali prijatelji i suradnici, omalovažavati tu malu i naoko neznatnu crticu, taj jedva vidljivi zarez. U svojim sastavcima i u svojim pismima, dajte mu uvijek pravo mjesto.....

Ukradena desetača

Živjeli nekoć otac i majka i imali jedinca sina. Dječak kao svaki jedinač bio je dosta razmažen. Dogodi se, i dječak oboli i umre. Roditelji nikako da se utješe. Jedne večeri sjedjahu tako za stolom, za večerom. S njima je sjedio i susjed njihov. Dugo su razgovarali o svemu i svačemu, a najčešće o pokojnom jedincu. U to odbije ponoć. Susjed opazi najednoč kako su se kućna vrata otvorila, a na njima se ukaza, sav u bjelini, dječak, blijed kao stijena. Na nikoga se od njih nije osvrnuo nit ikoga pogledao. Prošao je mimo njih i našao u drugu sobu.

Susjed sav u strahu pogleda roditelje, ali oni nijesu opazili ništa.

Druge večeri bio je susjed i opet kod njih. O pola noći opet se dogodi isto što i prvu večer. Vrata se nečujno otvorila, mimo njih je prošao pokojni sin, blijed, nevidljiv roditeljima.

I treće se večeri dogodi to isto. Susjed nije više mogao šutjeti, nego je sutradan sve ispričao roditeljima, što je vidio.

Naredne noći, kad se prikaza i opet pojavila svi su pošli za njom u sobu, da vide, što ondje traži. I imali su što vidjeti: pokojni se dječak prignuo do poda i stao prstima grebsti na jednom mjestu.

Sutradan su, puni groze, dignuli dasku na mjestu, gdje je prikaza grebla prstom. Našli su desetaču, što ju je jednoć majka bila dala dječaku, neka je pokloni prosjaku. Dječak je pak u sebi mislio: ne ću dati novac prosjaku, nego ću ga sakriti u sobi, pa ću si kupiti slatkiša... I zbilja sakrio je desetaču pod dasku na podu, a kako je međjutim obolio i umro nije ni na drugom svijetu imao mira.

Roditelji vidjevši to, uzeli su desetaču i poklonili je siromahom. I otada dječak nije više dolazio, jer mu se duša na drugom svijetu umirila.

Po Grimmu.

Franić i Jurić

Franić tumači Juriću, kako čovjek mora imati ljubavi i do životinja, kako moramo biti dobra srca, i kako ne smijemo mučiti životinje, pa želeći znati da li ga je razumio, upita ga:

»Dakle, kaži mi Juriću, kakva je to ljubav, ako ja pokaram čovjeka koji na cesti bije magarca?«

Jurić: To je ljubav k bližnjemu.

Jurićeva školska zadaća. Učitelj je zadao učenicima neka opišu čovjeka. Jurić je medju ostalim napisao u zadaći i ovo: »Hrptenjača je onaj kolac, što ga čovjek nosi na leđjima. Na jednoj strani kolca sjedi glava, a na drugoj sjedimo mi...«

Majka Juriću: Ta gdje si se ti tako zamazao, Juriću, uprljane su ti ruke, lice i košulja?

Jurić: Tražio sam pribadaču, koju si jučer izgubila.

Majka: To je lijepo od tebe, ali gdje si je tražio?

Jurić: Mislio sam, da ti je pala u lonac s pekmezom, pa sam pretražio sav pekmez.

Dječak i svijeća

Mali dječak progovori neke večeri svijeći, koja je gorjela:

— Ej da je meni, pa da sjajem svake večeri. Sjajiš u tami kao sunce sjajno. Zavidam ti, sretna svijećo, plamen i žar.

— Jao, dače veseljače, ti ne razumiješ čemu zavidam — zapucketa svijeća — gledaj ja gorim i zato sjajem i svijetlim, ali kako gorim tako, pod okom, i ginem.

R. Katalinić Jeretov

Nova Istra

Suza, koja hlapi već dok pada
Pričaše nam o njoj. — Ali sada
Teče sok što nikad se ne briše:
Povjest Istre sad se krvlju piše.

Vladimir Nazor

Oblaci

Lete, lete oblaci,
čvrsti su im koraci,
jer ih gone vjetrovi,
brzonogi veprovi.
Ne dadu im dahnuti
ni s puta se maknuti.

Preko brda proći će
i u selo doći će.
Tu će kišu proliti
naša polja zaliti,
pa je zato sve selo
još od jučer veselo.

Gabrijel Cvitan

Knez Abdul

Živio je nekoć u Perziji vladar imenom Abdul, a bio je poznat sa svoje pravednosti i plemenitosti. Uza sve to imao je i dosta neprijatelja, koji su snovali, kako da ga sruše s prijestolja. I dogodi se tako, da su jednoga dana urotnici provalili u njegov dvor i napali ga htijući ga umoriti. Jedan od urotnika bio ga je već pograbio za bradu i iščupao mu je, kad li se pojavi vjerna kneževa vojska, rastjera urotnike i spasi vladaru život i prijestolje.

Sutradan dodje knezu neki trgovac pa mu reče: »Gospodaru i svjetli kneže, došao sam da ti prokažem onoga, koji te je sinoć htio ubiti i koji ti je iščupao bradu. Poznam ga, to je moj susjed Nagim. Pošalji po njega i baci ga u tamnicu.«

I zaista plemeniti je knez odmah pozvao Nagima, koji je sav drhćući došao i bacio se pred noge vladaru.

»Digni se, Nagime«, reče mu dobri knez. »Nisam te pozvao, da te kaznim, nego da te upozorim, da imadeš zla susjeda, koji te je izdao. Podji u miru i čuvaj se izdajice.«

Ruska priča.

Dječak i davo

Neki je zlo odgojeni dječak grizao zubima orahe, pa našavši jednog crvljivoga zaboravi se i reče: »Gle vraga!«

U tom trenu iznikne pred njime, kao iz zemlje, sam davo, potro ga sveti križ! Dječak se prepane, ali ne izgubi prisutnosti duha. Sasvim mirno reče:

»Je li istina što ljudi o tebi pričaju, da se naime možeš tako smanjiti, da bi se mogao provući kroz ušicu igle?«

»Kako ne, ja mogu sve,« odvratí oholo davo.

»Baš bih rado vidio, bi li ti mogao ući kroz ovu malu rupicu u ovaj crvljivi orah«, reče mali prefriganac.

Davo se nasmije i ispuni mu želju. Što bi okom trenuo smanji se ko buha i uvuče se kroz rupicu u orah. Dječak brže bolje pograbi jedan klinac i zatvori njime rupu tako da je vrug ostao zatvoren u orahu.

»Aha! Sad te imam crni vraže!« nasmija se i spremi orah u džep.

Podje u selo i dode do kovačnice. Uđe unutra i zamoli kovača neka bi mu razbio orah, jer da ga nikako ne može razbiti ni zubima ni kamenom.

»To je malenkost« reče kovač, uzme jedan mali čekić i udari njime po orahu. ali orah ni da bi napuknuo. Uzme zato nešto veći čekić, ali ni s time nije bio bolje sreće. Pograbi zato jedan velik čekić, ali uzalud. Sav bijesan dohvati najveći bat, što ga je imao u kovačnici, metne orah na nakovanj i udari svom snagom po orahu. Orah se raspuknuo s takovom snagom, da je bacio u zrak cijeli krov, a puknuo kao najveći top.

»No, mora da je sam vrug bio u tom orahu,« reče kovač i obriše znoj sa čela.

»I bio je«, nasmija se dječak, »pa sam mu zapaprio«. I ode svojim putem a davo mu se nikad više nije usudio ni blizu, ali se zato ni dječak nije nikad više usudio, da ga spominje ili izazivlje.

Dječak uhvatio otrovnicu. Jedan odvažni dječak spasio je prisutnošću duha život sebi i mnogim drugima. Bilo je to ovih dana u Bombaju (u Indiji). Desetgodišnji dječak vozio se u autobusu, kad li najednom osjeti, da mu se oko noge ovila grdna zmiya otrovnica, koja se izvukla ispod klupe. Osjetivši zmiyu dječak se strelovitom brzinom prignuo i pograbio zmiyu za vrat, stisnuvši je što je jače mogao, tako da ga nije mogla ugristi. Medjutim su mu drugi putnici priskočili u pomoć, pa su ljutu otrovnicu ubili. U Indiji imade uopće vanredno mnogo zmiya otrovnica, od kojih mnogo stradaju i ljudi i stoka.

Naša djeca ne jedu rado rižu, iako je ona vrlo zdrava i lako probavljiva hrana. Na dalekom istoku, u Indiji, Kini, Japanu itd. ne bi se život mogao ni zamisliti bez riže. Kinezi jedu rižu svakj dan, i kao što mi ne bismo mogli biti bez kruha tako ne bi ni Kinez mogao biti bez riže. Iz riže pripravljaaju oni najraznovrsnija jela i poslastice, prave iz nje lijekove, vare opojna pića. Iz rižine slame prave papir, pletu sagove i šešire, izraduju metle i još mnogo drugih potrebnih stvari.

Neobična operacija bila je izvršena ovih dana na nekom teškom bolesniku u bolnici u Madridu. Kako je poznato bili su posljednjih dana u tom gradu veliki nemiri. Pucalo se i na ulicama, i ubijalo, bile su velike demonstracije kojom je prilikom postradalo i mnogo nedužnih ljudi. Upravo za vrijeme dok su na ulicama bjesnile borbe, u madridskoj bolnici vršena je nad teškim jednim bolesnikom opasna operacija. Glavni liječnik, okružen brojnim asistentima, baš je bio zarezao bolno mjesto, kad li ga kroz prozor pogodi hitac i on se sruši mrtav.

Pas spasio život dječaku. Prije nekoliko dana dogodio se u Pragu na rijeci Vltavi zanimljiv slučaj: neki osamgodišnji dječak igrao se na obali rijeke, kad li mu se nenadano otkliznula noga i on pade u vodu. Stao je lomati rukama, ali kako nije znao plivati za čas ga nestane u valovima. U tom trenu pojavi se na obali jedan pas vučjak, koji se ko strijela baci u vodu i pograbi zubima dječaka. S nekoliko spretnih zamaha doplivao je pas do obale i položio na zemlju dječaka, koji je sav drhtao od studeni i straha.

U Rusiji je pijanstvo zabranjeno. Radnici u Lenjingradu uveli su neobičnu kaznu za one svoje drugove, koji bi se opili. Svaki radnik, koga se zateklo da se opio, mora za kaznu nositi izvjesno vrijeme na kaputu na leđjima prišivenu sliku velike flaše. Ta kazna jako djeluje na pijanca, jer mu se cijeli grad ruga, pa se u buduće i te kako čuva, da se ne opiye.

Glasovita krava. Jedan seljak u zapadnoj Friziji u Njemačkoj, imade kravu, koja je potukla sve dosadašnje rekorde. Ona je prošle godine dala ništa manje nego 13.919 litara mlijeka iz koga se je napravilo 1200 kila maslaca. Dala je dakle jednu kilu maslaca više nego ona glasovita američanska krava, kojoj je njezin vlasnik podigao spomenik.

NAŠI MLADI SARADNICI

Proljeće

Proljeće je došlo rano,
Trava je zelena,
A po nebu modrom leti
Oblak malih sjena.
Sred livada potok teče,
Ljubeć vrbe stare,
Tajinstveno kojeno se
Na sunašću žare
Na brežuljku veće svuda
Ptičica se glasa,
A na grani golih vrba
Maca se bjelasa.

Ivanićgrad

Drago Mužar

Zagreb

Zvonimir Kostanjevac

Proljeće se budi

Po obzorju na istoku
Rujna zora rudi
Iz daljine ječe glasi:
Proljeće se budi...
Vraćaju se ptice mile
U svoj dragi rodni kraj
A Istranin tužan misli
Na svoj mili zavičaj.
Preko njegovih teških misli
Crna ptica lijeće
A on čeka kad će granut
Istri pramaljeće...

Leksikon sa uputom za sastavljanje i rješavanje zagonetaka još nekoliko komada na skladištu, stoga požurite naručiti da ne ostanete bez njega. Za prijatelje Malog Istranina Din 28.— ako se pošalje novac unapred. Vladimir Vrdjuka, Medvedgradska 48, Zagreb.

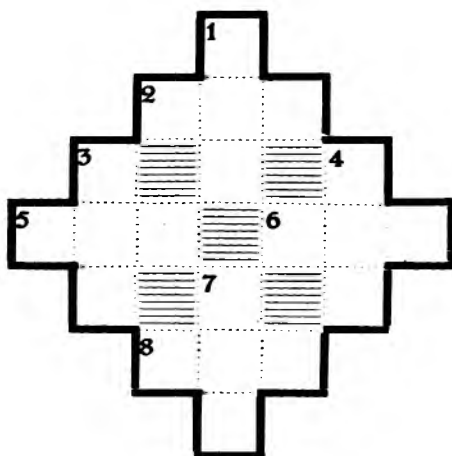
ZAGONETKE I ODGONETKE

ODGONETKE IZ BROJA 6.

1. Križaljka: vodoravno: 5 Kotor, 2. ja, 4. as, 6. br., 8. at, 10. tu, 12. ah, 14. lekar — okomito: 1. Po, 3. so, 5. Kabul, 7. to, 9. ratar, 11. EB, 13. ar
2. Ispunjaljka: Zlato, lopov, ječam, sokol, smjeh
3. Čarobni lik: roda, odar, dara, arak
4. Bebus: Naš list Mali Istranin

ODGONETKE IZ BROJA 7.

1. Ispunjaljka: Jugoslavija
2. Puževa kućica: Kad se Istra spoji s braćom svoga roda, tad će zablistati zvijezde cjelog svoda
3. Bebus: Navala na grad
4. Kupa, ular, para, arak
5. Ispunjaljka: Vladimir Nazor

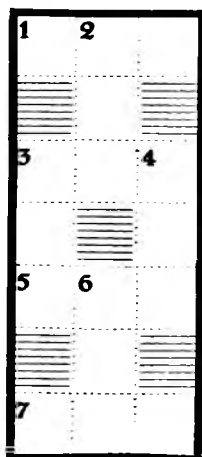
1) ISPUNJALJKA

Vjek. Krunajević, Korčula

1. Cvijet iz kojeg se pravi opium
2. konjska orma
3. Otok u Jadranskom moru
4. Gradić u Južnoj Srbiji
5. Gradić u Slavoniji
6. Broj
7. Bode
8. Otok u Jadranskom moru

2) ISPUNJALJKA

Vjek. Krunajević, Korčula

1. Vrst pjesme
2. Ruska rijeka
3. Zamjenica
4. Mjera za tekućine
5. turski plemić
6. Usklik
7. Brojka

3) KRALJEVA ŠETNJA

Vjek. Krunajević, Korčula

t	o	o	r	e
m	k	đ	s	s
d	s	u	a	i
e	r	j	ž	t
v	i	z	u	a
!	a	ž	d	t

4) ŠARADA

A. Radanović, Požega

1. Jedna strana svijeta
Znana s vrućih ljeta
2. Kolo na njoj što se vrti
I još zvijere nosač smrti
3. Jedan veznik k tome mali
Zamjenica da ne falj
Da ne misliš trista dana
Eno zemlje sa Balkana

6) DOPUNJALJKA

Vladimir Gauš, Meja

I

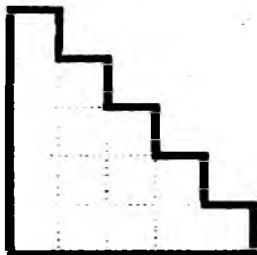
- NA žensko ime
- OS dio glave
- AR poklon
- IS zvijer
- VO muško ime
- AO uzvik
- RA papiga
- OS ptica
- NA žensko ime
- IR boli
- VO muško ime
- UK ptica

II

I—II = pjesnik

9) STEPENICA

Rudolf Hodak, Ivanićgrad

- konsonant
- veznik
- ima 24 sata
- ime žensko
- porez

5) JEDNADŽBA

A. Radanović, Požega

- a = prijedlog
- b = životinja
- c = zamjenica
- d = veznik
- e = lična zamjenica
- x = pokrajina

8) ISPUNJALJKA

Branko Bojić, Novoselec Križ

- poluotok u Crnom moru
- živi u vodi
- vrst cigareta
- žensko ime

7) ISPUNJALJKA

Branko Bojić, Novoselec Križ

- mjesto u Crnoj gori
- veznik
- određeno vrijeme

Okomito i vodoravno isto.

10) KRALJEVA ŠEFNJA

Rudolf Hodak, Ivanićgrad

će	ša	va	o	la
ti	la	ši	je	ko

ZAGONETKA

Medo šumom ide, luta
I najednom skrene s puta
Uputi se onoj strani,
Gdje se nada slasnoj hrani...
Tapka šumom sve to dublje,
Tiho brunda, tiho mumlje:
»Blago meni, gdje me — haj! —
Čeka dobar zalogaj!«
I naskoro naš je medo
Hranu traženu ugledo,

Pa je njuši, pa je lizne.
I gubicu još oblizne
Te sve redom i tog puta
Guta — dok se sit naguta...

Ali što se desi — jao!
Medo sebe progutao,
Al bez svoga repa. znaj...
— Tu je zagoneci kraj.

SVE
što
trebate
za

kuću, školu i zabavu
naći ćete kod trgovačke kuće

Kastner & Ohler
Zagreb.

Tražite glavni katalog.

Pišite još danas!

• Mali listovi: izlazi jednomput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 50-51.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 24. Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 22a.